

The Encyclopedia of Comparative Jurisprudence and Law

Regional Institutions in the Fight Against Financial Corruption

Shamsuddin Jalili Piran¹, Saeed Rahaei^{*2}, Mohammad Habibi Majandeh²

1. PhD student, Department of International Law, Mofid University, Qom, Iran.

2. Associate Professor, Department of Law, Mofid University, Qom, Iran.

* Corresponding Author's Email: Srahae@gmail.com

ABSTRACT

This article examines the role of the most prominent regional organizations in combating economic corruption and asserts that regional organizations can contribute to this endeavor through various mechanisms. These include promoting cooperation and the exchange of information among member states, providing technical and financial assistance, advancing anti-corruption norms and values, and facilitating regional cooperation in the areas of investigation and prosecution. The article focuses on four key examples of regional institutions engaged in anti-corruption efforts, while acknowledging that regional initiatives are not limited to these cases alone. However, it also highlights that the multiplicity of regional instruments and institutions—some of which may overlap or even conflict with one another—can itself pose a barrier to the effective implementation of anti-corruption measures. The article argues that such regionalism in the fight against corruption should ideally move toward greater global convergence centered on the United Nations Convention against Corruption.

Keywords: *Regional institutions, financial corruption, anti-corruption efforts*

How to cite: Jalili Piran, S., Rahaei, S., & Habibi Majandeh, M. (2024). Regional Institutions in the Fight Against Financial Corruption. *The Encyclopedia of Comparative Jurisprudence and Law*, 2(4), 264-279.

تاریخ ارسال: ۱ مرداد ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری: ۲۱ مهر ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۳ آبان ۱۴۰۳

تاریخ چاپ: ۱۰ آذر ۱۴۰۳

دانشنامه فقه و حقوق تطبیقی

نهادهای منطقه‌ای در مواجهه با فساد مالی

شمس‌الدین جلیلی پیران^۱، سعید رهایی^۲، محمد حبیبی مجنده^۳

۱. دانشجوی دکتری، گروه حقوق بین‌الملل، دانشگاه مفید، قم، ایران.

۲. دانشیار، گروه حقوق، دانشگاه مفید، قم، ایران.

* پست الکترونیک نویسنده مسئول: Srahae@gmail.com

چکیده

این مقاله به بررسی نقش مهمترین سازمان‌های منطقه‌ای در مبارزه با فساد اقتصادی می‌پردازد و اذعان می‌دارد که سازمان‌های منطقه‌ای می‌توانند از طریق روش‌های مختلفی به این امر کمک کنند، از جمله ترویج همکاری و تبادل اطلاعات بین کشورهای عضو، ارائه کمک‌های فنی و مالی، ترویج هنجارها و ارزش‌های ضد فساد، تسهیل همکاری‌های منطقه‌ای در زمینه تحقیقات و پیگرد قانونی. در این مقاله به چهار نمونه از مهمترین نهادهای منطقه‌ای که در حوزه مبارزه با فساد اقتصادی مشغولند، پرداخته شده است و این بدان معنا نیست که تلاش‌های منطقه‌ای محدود به همین موارد است. اما نکته آن است که این تعدد اسناد و نهادهای منطقه‌ای که در برخی موارد هم‌پوشانی و یا در مواردی می‌توانند متعارض یکدیگر باشند، خود می‌تواند مانعی بر سر تحقق دقیق مبارزه با فساد باشد و بهتر آن است که این منطقه‌گرایی در مبارزه با فساد، به سمت همگرایی هرچه بیشتر جهانی حول محور کنوانسیون سازمان ملل متحد برای مقابله با فساد حرکت کند.

کلیدواژگان: نهادهای منطقه‌ای، فساد مالی، مبارزه با فساد

مقدمه

فساد اقتصادی، پدیده‌ای ریشه‌دار و مخرب است که در سراسر جهان وجود دارد و پیامدهای منفی متعددی برای ثبات، توسعه و رفاه جوامع به دنبال دارد. این پدیده، مانع از تخصیص کارآمد منابع، تضعیف حاکمیت قانون و از بین رفتن اعتماد عمومی به نهادها می‌شود. فساد اقتصادی به سوء استفاده از قدرت یا موقعیت برای کسب منافع شخصی یا گروهی در چارچوب فعالیت‌های اقتصادی اطلاق می‌شود. این پدیده می‌تواند اشکال مختلفی داشته باشد، از جمله رشوه، اختلاس، سوء استفاده از اطلاعات نهانی و تبانی در مناقصات.

فساد اقتصادی پیامدهای منفی متعددی برای جوامع دارد، از جمله:

- کاهش رشد اقتصادی: فساد می‌تواند منجر به تخصیص ناکارآمد منابع، کاهش سرمایه‌گذاری و کند شدن رشد اقتصادی شود.
- افزایش فقر: فساد می‌تواند منجر به توزیع نابرابر ثروت و افزایش فقر شود.
- تضعیف حاکمیت قانون: فساد می‌تواند به تضعیف حاکمیت قانون و از بین رفتن اعتماد عمومی به نهادها منجر شود.
- ایجاد بی‌ثباتی سیاسی: فساد می‌تواند منجر به بی‌ثباتی سیاسی و ناآرامی‌های اجتماعی شود.

از اواسط دهه ۱۹۹۰ توجه جهانی به معضل فساد معطوف شده است و در مورد ارتباط بین فساد و فقر مطالب زیادی گفته و نوشته شده است (Manfroni, 2003; Milicevic, 2021; Pourrostami, 2015; Sazmand, 2010; Schoeberlein, 2020; Shirazi, 2013; Szarek-Mason, 2010; Turner, 2011; Vaezi, 2006; Yi Chiu & Chu Lin, 2011; Yousefian, 2007; Yousefian Shooreh Deli, 2009).

در نتیجه نهادهای منطقه‌ای و بین‌المللی در تهیه و تصویب قوانین برای مبارزه با فساد فعالیت زیادی کرده‌اند. اکنون می‌توان گفت هشت کنوانسیون منطقه‌ای و

بین‌المللی در زمینه مبارزه با فساد داریم که البته همگی در مرحله اجرایی نیستند (Carr). در حالی که منطقی است انتظار داشته باشیم که این کنوانسیون‌ها رویکردی هماهنگ برای مبارزه با فساد اتخاذ کرده باشند، دامنه این اسناد قانونی متفاوت است. این عدم هماهنگی‌ها سبب شده است در سال‌های اخیر، توجه زیادی به نقش سازمان‌های منطقه‌ای در مقابله با این معضل جلب شده است. سازمان‌های منطقه‌ای می‌توانند از طریق روش‌های مختلفی به مبارزه با فساد اقتصادی کمک کنند، از جمله:

ترویج همکاری و تبادل اطلاعات بین کشورهای عضو: سازمان‌های منطقه‌ای می‌توانند به عنوان پلتفرمی برای تبادل تجربیات و بهترین شیوه‌ها در زمینه مبارزه با فساد عمل کنند. این امر می‌تواند به کشورهای عضو در ارتقای قوانین و مقررات خود، تقویت نهادهای ضد فساد و افزایش شفافیت در بخش عمومی کمک کند.

ارائه کمک‌های فنی و مالی: سازمان‌های منطقه‌ای می‌توانند به کشورهای عضو در زمینه‌هایی مانند آموزش، ظرفیت‌سازی و تحقیق و توسعه کمک‌های فنی و مالی ارائه دهند. این امر می‌تواند به کشورهای عضو در ارتقای توانایی خود برای رسیدگی به جرایم فساد مالی و بازایی دارایی‌های دزدیده شده کمک کند.

ترویج هنجارها و ارزش‌های ضد فساد: سازمان‌های منطقه‌ای می‌توانند به ترویج هنجارها و ارزش‌های ضد فساد در میان کشورهای عضو کمک کنند. این امر می‌تواند از طریق اقداماتی مانند آموزش عمومی، آگاهی‌رسانی و تعامل با جامعه مدنی انجام شود.

تسهیل همکاری‌های منطقه‌ای در زمینه تحقیقات و پیگرد قانونی: سازمان‌های منطقه‌ای می‌توانند به تسهیل همکاری‌های منطقه‌ای در زمینه تحقیقات و پیگرد قانونی جرایم فساد مالی کمک کنند. این امر می‌تواند از طریق اقداماتی مانند ایجاد پایگاه‌های داده مشترک،

کشورها و نیز اتخاذ تدابیری جهت مقابله با تحصیل نامشروع مال توسط مقامات دولتی، می‌کرد. همچنین معاهده دارای «حق شرطی» بوده که اعلام می‌دارد تعهدات دول متعاقد به موجب این معاهده، تابع قانون اساسی و اصول بنیادین حقوقی آن‌ها خواهد بود یعنی تعهدات بین‌المللی دول متعاقد در زمینه مسایل این معاهده در صورت تعارض با قوانین اساسی آنها، قابلیت اجرایی نخواهد داشت. همچنین در ماده ۹ معاهده، دول عضو را مکلف می‌کند که افزایش قابل ملاحظه دارایی مقامات دولتی، حین تصدی سمت که توجیه معقولی برای قانونی بودن آن وجود نداشته باشد را بعنوان تحصیل نامشروع دارایی، جرم بشناسند (Manfroni, 2003).

اما در کنار این سند، یکی از مهمترین نهادهایی که برای مبارزه با فساد در این حوزه جغرافیایی فعالیت می‌کند، «بانک توسعه بین آمریکایی»^۲ است. این نهاد یک نهاد مالی فرامنطقه‌ای است که از توسعه اقتصادی، اجتماعی و یکپارچگی کشورهای آمریکای لاتین و کارایب حمایت می‌کند.

بانک توسعه بین آمریکایی در سال ۱۹۵۹ با هدف کاهش فقر و نابرابری و ترویج توسعه پایدار در آمریکای لاتین و کارایب تأسیس شد و مقر خود را در واشنگتن دی سی ایالات متحده آمریکا قرار داد. این سازمان، دارای ۴۸ عضو است، از جمله ۲۶ کشور عضو قرض‌گیرنده از آمریکای لاتین و کارایب و ۲۲ کشور غیر قرض‌گیرنده از آمریکای شمالی، اروپا و آسیا. بانک توسعه بین آمریکایی، وام، کمک‌های بلاعوض و کمک‌های فنی برای پروژه‌های توسعه در بخش‌های مختلف مانند زیرساخت، آموزش، بهداشت و پایداری محیط زیست ارائه می‌دهد. همچنین به ارائه مشاوره و تحقیق درباره سیاست نیز می‌پردازد (Turner, 2011).

بانک توسعه بین آمریکایی دارای یک مکانیسم قوی برای مبارزه با فساد است. از جمله دفتر یکپارچگی نهادی^۳، کمیته تحریم‌ها، و

هماهنگی قوانین و مقررات مربوط به استرداد مجرمان و ارائه کمک‌های حقوقی متقابل انجام شود.

البته در حالی که سازمان‌های منطقه‌ای می‌توانند نقش مهمی در مقابله با فساد اقتصادی ایفا کنند، باید توجه داشت که این سازمان‌ها با چالش‌های متعددی نیز روبرو هستند. به عنوان مثال، ممکن است تعهد سیاسی کشورهای عضو به مبارزه با فساد متفاوت باشد، و ممکن است ظرفیت نهادی برای اجرای ابتکارات ضد فساد در همه کشورها به طور یکسان وجود نداشته باشد.

علاوه بر این، فساد می‌تواند در سطوح مختلف یک سازمان منطقه‌ای نفوذ کند و از اقدامات مؤثر برای مقابله با آن جلوگیری کند.

در این مقاله به مهمترین نهادهای منطقه‌ای که در حوزه مبارزه و مقابله با فساد اقتصادی مشغولند می‌پردازیم.

حوزه آمریکای لاتین و کارایب

اقدام عملی و مؤثر در تدوین و تنظیم یک معاهده چند جانبه برای مقابله با فساد در سال ۱۹۹۶ توسط دولت‌های آمریکایی در سطح منطقه‌ای به وقوع پیوست، کنوانسیون آمریکایی علیه فساد توسط ۲۱ کشور آمریکای لاتین منعقد و اندکی بعد در همان سال ایالات متحده و کانادا نیز به آن ملحق شدند و در ۲۰ مارس ۱۹۹۷ با تودیع اسناد تصویب کشورهای پاراگوئه و بولیوی، این معاهده لازم‌الاجراء گردید.

هدف اصلی این کنوانسیون، تقویت سازوکارهای حقوقی کشورهای امضاءکننده به منظور جلوگیری، کشف، مجازات و ریشه‌کن سازی فساد اداری در سطوح داخلی و بین‌المللی بود^۱.

معاهده مذکور از نظر محتوا و دایره شمول آن حائز نکات ارزنده بود و دول امضاءکننده معاهده را مکلف به جرم انگاری عمل رشوه‌خواری توسط مقامات محلی و خارجی در قوانین داخلی

² Intern American Development Bank (IDB).

³ Office of Institutional Integrity (OII).

¹ Organization of American States Secretariat for Legal Affairs, Department of Legal Cooperation. Available at: https://www.oas.org/juridico/english/corr_bg.htm

تقویت تلاش‌های ضد فساد همکاری می‌کند. این همکاری شامل مشارکت با سازمان کشورهای آمریکایی^۱، دفتر مبارزه با مواد مخدر و جرم سازمان ملل متحد^۲ و بانک جهانی و غیره است.

• **شفافیت و پاسخگویی:** بانک توسعه بین آمریکایی بر

اهمیت شفافیت و پاسخگویی در عملیات خود تأکید دارد. برای اطمینان از دسترسی عمومی و بررسی دقیق، اطلاعات مربوط به پروژه‌ها، بودجه و فرآیندهای تدارکات خود را منتشر می‌کند.

این تلاش‌های بانک توسعه بین آمریکایی، بخشی از تعهد گسترده‌تر به ترویج حکمرانی مطلوب، یکپارچگی و اثربخشی توسعه در آمریکای لاتین و کارائیب است. هدف بانک مذکور از پرداختن به فساد این است که از منابع توسعه به طور کارآمد و مؤثر به نفع مردم منطقه استفاده شود.

اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا (آسه آن)

اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا (آسه آن) یک سازمان بین دولتی منطقه‌ای است که ده کشور آسیای جنوب شرقی را شامل می‌شود. در ۸ آگوست ۱۹۶۷ در بانکوک، تایلند، با امضای بیانیه آسه آن (همچنین به عنوان اعلامیه بانکوک) توسط اعضای مؤسس آن تأسیس شد (Sazmand, 2010).

ترویج همکاری و یکپارچگی اقتصادی برای تضمین رشد اقتصادی کشورهای عضو، تقویت تبادل فرهنگی و پیشرفت اجتماعی، تضمین منطقه‌ای صلح‌جو، آزاد و بی طرف و ترویج همکاری‌های فعال و کمک‌های متقابل در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، فنی، علمی و اداری، از جمله اهداف اصلی آسه آن است.

چارچوب‌ها و سیاست‌های مختلف ضد فساد. این تشکیلات تضمین می‌کنند که وجوه بانک به طور مؤثر و شفاف استفاده می‌شود و تأثیر پروژه‌های توسعه‌ای آن به حداکثر می‌رسد.

در یک نگاه کلی، می‌توانیم اقدامات مبارزه با فساد بانک توسعه بین آمریکایی را به شرح ذیل تبیین نماییم.

• **دفتر یکپارچگی نهادی:** این دفتر مسئول رسیدگی به

اتهامات تقلب و فساد در فعالیت‌های تامین مالی شده توسط بانک توسعه بین آمریکایی است. دفتر همچنین تحقیقاتی را انجام می‌دهد، توصیه‌هایی را برای تحریم‌ها ارائه می‌دهد و برای جلوگیری و کشف اقدامات متقلبانه و فساد تلاش می‌کند.

• **کمیته تحریم‌ها:** این کمیته وظیفه دارد تا افراد و

شرکت‌هایی که در ارتباط با پروژه‌های بانک توسعه بین آمریکایی در فعالیت‌های فساد، متقلبانه، تبانی، اجباری یا انسدادی دست داشته‌اند را تحریم کند.

• **چارچوب و سیاست‌های ضد فساد:** بانک توسعه بین

آمریکایی، چارچوب‌ها و سیاست‌های جامعی را با هدف پیشگیری و مقابله با فساد ایجاد کرده است. اینها شامل دستورالعمل‌هایی برای تدارکات، مدیریت مالی و اجرای پروژه برای اطمینان از شفافیت و پاسخگویی است.

• **اقدامات پیشگیرانه:** بانک توسعه بین آمریکایی، با ارائه

کمک‌های فنی و ظرفیت‌سازی به کشورهای عضو، شیوه‌های ضد فساد را ترویج می‌کند. برنامه‌های آموزشی، کارگاه‌ها، و انتشار بهترین شیوه‌ها برای جلوگیری از فساد در مدیریت دولتی و مدیریت پروژه از جمله این اقدامات است.

• **همکاری با سایر سازمان‌ها:** بانک توسعه بین آمریکایی

از نزدیک با سایر سازمان‌های بین‌المللی و منطقه‌ای برای

². UNODC

¹. OAS

نیست که، آسه آن تاکنون موفق به تصویب یک سند جامع و واحد درخصوص مبارزه با فساد نشده است اما برای مقابله با فساد و ارتقای یکپارچگی اعضا ابتکاراتی انجام داده است. به عنوان مثال:

• **گفتگوی صادقانه آسه آن:** گفتگوی صداقت آسه آن

پلتفرمی است که بحث در مورد اقدامات ضد فساد، بهترین شیوه‌ها و اجرای سیاست‌ها را در میان کشورهای عضو آسه آن تسهیل می‌کند. هدف آن تقویت همکاری‌های منطقه‌ای در مبارزه با فساد و ارتقای شفافیت و یکپارچگی در سراسر منطقه است. گفتگوی صادقانه از ادغام سیاست‌های ضد فساد در چارچوب گسترده‌تر جامعه اقتصادی آسه آن حمایت می‌نماید. این نهاد شامل ذینفعان مختلف از جمله مقامات دولتی، جامعه مدنی و بخش خصوصی است تا از رویکردی چند جانبه برای مبارزه با فساد اطمینان حاصل کند. همچنین از اهداف کلیدی آن می‌توان به افزایش اثربخشی نهادهای مبارزه با فساد، ترویج اتخاذ چارچوب‌های قانونی قوی و افزایش آگاهی عمومی و مشارکت در تلاش‌های مبارزه با فساد نام برد.^۵

• **همکاری آسه آن-ژاپن علیه فساد:** این همکاری

شامل ابتکارات مشترک بین آسه آن و ژاپن برای تقویت اقدامات ضد فساد است. ژاپن کمک‌های فنی، برنامه‌های ظرفیت‌سازی و راهنمایی‌های سیاستی را به کشورهای آسه آن ارائه می‌کند. حوزه‌های کلیدی این همکاری، تمرکز بر بهبود شفافیت فرآیندهای تدارکات عمومی، تقویت چارچوب‌های قانونی و نهادی، تقویت همکاری‌های منطقه‌ای و اشتراک دانش است

مبارزه اعضای آسه آن با فساد، با امضای یادداشت تفاهم^۱ توسط آژانس‌های ضد فساد از بروئی، اندونزی، مالزی و سنگاپور در دسامبر ۲۰۰۴ آغاز شد که از آن زمان به عنوان پایه‌ای برای همکاری منطقه‌ای در مبارزه با فساد در جنوب شرقی آسیا عمل کرده است. اکثر اعضای آسه آن به این پیمان ضد پیوند ملحق شده‌اند و تعهد خود را به همکاری نزدیک با یکدیگر از طریق اشتراک‌گذاری اطلاعات و ظرفیت‌سازی متعهد کرده‌اند. بدون شک کشورهای آسیای جنوب شرقی با این تفاهم نامه به سمت مسیر درست در مبارزه با فساد گام برمی دارند (Sazmand, 2010).

آسه آن در طول حیات خود سه برنامه کلیدی را به سرانجام رساند که در ذیل به آن اشاره خواهد شد؛

- منطقه تجارت آزاد آسه آن^۲: هدف این منطقه که در سال ۱۹۹۲ ایجاد شد افزایش مزیت رقابتی منطقه به عنوان پایگاه تولید در بازار جهانی از طریق حذف تعرفه‌ها و موانع غیرتعرفه‌ای در بین کشورهای عضو آسه آن است.
- جامعه اقتصادی آسه آن^۳: این جامعه در سال ۲۰۱۵، با هدف ایجاد بازار واحد و پایه تولید، پویایی و رقابتی‌تر کردن آسه آن، تاسیس شد.
- مجمع منطقه‌ای آسه آن^۴: یک پلتفرم برای گفت‌وگوی امنیتی در آسیا است. مجمع منطقه‌ای آسه آن با هدف تقویت گفت‌وگو و مشورت سازنده در مورد مسائل سیاسی و امنیتی مورد علاقه و نگرانی مشترک تشکیل شد.

یکی از مهم‌ترین اقدامات آسه آن، مبارزه با فساد و تلاش برای ریشه‌کنی آن در منطقه است. اگرچه ذکر این نکته خالی از فایده

5. ASEAN Integrity Dialogue.

6. See: www.transparency.org

7. ASEAN-Japan Cooperation Against Corruption.

1. MoU

2. ASEAN Free Trade Area (AFTA).

3. ASEAN Economic Community (AEC).

4. ASEAN Regional Forum (ARF).

(Schoeberlein, 2015; Pourrostami, 2020).

- **جامعه صداقت آسه آن^۱:** جامعه صداقت آسه آن با هدف ایجاد یک نهاد منطقه‌ای اختصاص یافته به اجرا و نظارت بر اقدامات ضد فساد تشکیل شد. این جامعه، بر نیاز به نهادهای قوی ضد فساد، سیاست‌های مؤثر و تعامل معنادار با جامعه مدنی و جامعه تجاری تأکید می‌کند. برخی از کشورهای عضو آسه آن، مانند مالزی و میانمار نیز از این طرح حمایت کرده‌اند. این جامعه شامل جلسات منظم وزیران، برنامه‌های عملیاتی و پلتفرم‌هایی برای مشارکت جامعه مدنی و بخش تجاری است.^۲
- **آژانس‌ها و چارچوب‌های قانونی مبارزه با فساد:** هر کشور عضو آسه آن، قوانین و آژانس‌های ضد فساد خاص خود را دارد که در آسه آن به «اقدامات ملی» موسوم است. به عنوان مثال، «کمیسیون ریشه کنی فساد اندونزی»^۳ و «کمیسیون مبارزه با فساد مالزی»^۴ نمونه‌های برجسته‌ای در این زمینه هستند. هرچند این آژانس‌ها در چارچوب‌های ملی خود برای مبارزه با فساد فعالیت می‌کنند، اما همچنان در سطح منطقه‌ای هم تحت طرح‌های آسه آن به همکاری با سایر اعضا نیز می‌پردازند.

البته در این میان چالش‌های متعددی وجود دارد که اتحادیه کشورهای جنوب شرقی آسیا (آس‌آن) در تلاش برای مقابله با فساد با آن‌ها روبرو است:

ضعف حاکمیت قانون: در بسیاری از کشورهای عضو آس‌آن، حاکمیت قانون ضعیف است و این امر فرصتی برای مقامات فاسد برای سوء استفاده از قدرت و مصونیت از مجازات فراهم می‌کند.

کمبود شفافیت: فساد اغلب در تاریکی شکوفا می‌شود و فقدان شفافیت در دولت‌ها و مشاغل در سراسر منطقه، پنهان کردن سوء رفتار را آسان‌تر می‌کند.

نفوذ پول: پول کثیف می‌تواند نفوذ قابل توجهی در سیاست و تجارت در برخی از کشورهای عضو آس‌آن داشته باشد و این امر می‌تواند به تضعیف تلاش‌ها برای مبارزه با فساد منجر شود.

کمبود فرهنگ پاسخگویی: در برخی از جوامع در منطقه، فرهنگ قوی پاسخگویی وجود ندارد که می‌تواند افراد را از گزارش فساد باز دارد.

نبود هماهنگی منطقه‌ای: تلاش‌ها برای مبارزه با فساد در سراسر منطقه اغلب پراکنده و ناهماهنگ است که می‌تواند به ناکارآمدی آن‌ها منجر شود.

علاوه بر این چالش‌های کلی، کشورهای عضو آس‌آن با چالش‌های خاص خود در مبارزه با فساد نیز روبرو هستند، به عنوان مثال اندونزی، بزرگترین کشور عضو آس‌آن، با سطوح بالای بوروکراسی و فساد اداری مواجه است و مالزی در سال‌های اخیر با رسوایی‌های فساد سطح بالا لرزیده است و یا فساد در بخش دولتی و خصوصی تایلند رایج است (Yi Chiu & Chu Lin, 2011).

در یک نگاه کلی می‌توان اینطور نتیجه گرفت که این ابتکارات آسه آن، یکپارچگی را تقویت و مبارزه با فساد از طریق همکاری‌های منطقه‌ای و اقدام جمعی را برجسته می‌کند.

اتحادیه اروپا و شورای اروپا

اتحادیه اروپا، یکی از موسسات مترقی و فراگیر سیاسی و اقتصادی در دنیای کنونی است. این اتحادیه شامل ۲۷ کشور عضو است که تقریباً دارای پانصد ملیون نفر جمعیت می‌باشد. تشکیل اتحادیه اروپا اقدامی پویاست که پیش از این هرگز در تاریخ اروپا رخ نداده

³. Indonesia's Corruption Eradication Commission (KPK).

⁴. Malaysia's Malaysian Anti-Corruption Commission (MACC).

¹. ASEAN Integrity Community.

². See: www.seasiadialogue.pccasia.org/ last seen: 18/5/2024

در حقیقت یکی از چالش‌های مهمی که اتحادیه اروپا با آن مواجه است، امور مالی است. این چالش‌ها فقط محدود به بحران‌های مالی نیست، بلکه آثار و پیامدهای ناشی از روابط مالی بین اعضا، مثل فساد مالی را نیز دربرمی‌گیرد. به همین منظور، اتحادیه درصدد برآمده تا برای مقابله با آثار سوء فساد اقداماتی را انجام دهد. اگرچه اتحادیه اروپا تاکنون موفق به تنظیم و تصویب یک کنوانسیون جامع درخصوص مبارزه با فساد میان اعضای خود نشده است، اما گزارش ضد فساد و دفتر مبارزه با تقلب (کلاهبرداری) اروپا گام بسیار مهمی در این راستا محسوب می‌شوند.

• گزارش ضد فساد اتحادیه اروپا^۱: گزارش ضد فساد

اتحادیه اروپا ابتکاری توسط کمیسیون اروپا با هدف ارزیابی فساد در کشورهای عضو اتحادیه اروپا و ترویج اقدامات موثر برای مقابله با آن است. هدف این گزارش، ارائه یک نمای کلی از وضعیت فساد در اتحادیه اروپا، برجسته کردن اقدامات موفق ضد فساد، شناسایی کاستی‌ها و ترویج تبادل بهترین شیوه‌ها در بین کشورهای عضو بود. هر گزارش شامل: تحلیل ماهیت و دامنه فساد در هر کشور عضو، مروری بر تدابیر و سیاست‌های موجود در مبارزه با فساد، توصیه‌هایی برای اقدامات بیشتر برای مقابله با فساد و شناسایی گرایش‌ها مانند بخش‌هایی که بیشتر از همه تحت تأثیر فساد قرار می‌گیرند و انواع رایج اعمال فساد، است.

اگرچه اولین و تنها گزارش ضد فساد اتحادیه اروپا در سال ۲۰۱۴ منتشر شد، اما تأثیر بسزایی داشت. به‌طوری‌که گزارش ۲۰۱۴ در برانگیختن بحث‌ها درباره فساد در سطح ملی و اتحادیه اروپا بسیار کارآمد عمل کرد و مرجع ارزشمندی برای سیاستگذاران، جامعه

به طوری که اکثر کشورهای حاکم عضو به اجماع نظر در خصوص وضع قوانین واحدی در منطقه رسیده‌اند. اتحادیه که از دهه ۵۰ شروع به فعالیت نمود به تدریج گام‌های بلندی به سمت توسعه، صلح، امنیت و برابری برای شهروندانش، و ارتقاء اقتصاد و همبستگی اجتماعی برداشت (Shirazi, 2013).

اتحادیه یک مجموعه سیاسی-امنیتی و اقتصادی با سابقه است و در بین اتحادیه‌های مختلف سیاسی، اقتصادی و منطقه‌ای جهان، حرفه‌ای‌ترین و با تجربه‌ترین آن است. معمولاً سایر سازمان‌های منطقه‌ای و جهانی تجربه کاری اتحادیه را ملاک و معیار تجربه خود قرار می‌دهند (Vaezi, 2006). ترکیب کشورهای اتحادیه، تشکیل دهنده یک بلوک قدرتمند سیاسی، اقتصادی، تجاری، مالی، علمی و صنعتی است که به عنوان کشورهای ثروتمند و تاثیرگذار در سطح بین‌الملل مطرح هستند.

اتحادیه اروپا، اتحادیه‌ای است که می‌تواند بازیگران متفاوتی را برای به دست آوردن مجموعه‌ای از اهداف مشارکتی، متحد کند. این اتحادیه نه یک سازمان میان دولتی خاص است و نه یک دولت فدرال واقعی (Shirazi, 2013).

در اروپا مبارزه با فساد به عنوان یکی از مهمترین موضوعات در طول توسعه سال ۲۰۰۴ ظاهر شد و با الحاق رومانی و بلغارستان در سال ۲۰۰۷ اهمیت بیشتری یافت. اتحادیه اروپا به منظور آماده سازی کشورهای نامزد برای عضویت، ایجاد نهادهای جدید و ایجاد نهادها و مکانیسم‌های مقابله با فساد، توسعه چارچوب ضد فساد اتحادیه اروپا را ردیابی می‌کند و نابرابری بین رفتار کشورهای نامزد و کشورهای عضو موجود را برجسته می‌کند. تجربه به دست آمده در طول توسعه سال ۲۰۰۴ منجر به موضع قوی تری در مبارزه با فساد در طول الحاق بلغارستان و رومانی شد که در همه دو دهه بعد از آن ادامه داشته است.

1. EU Anti-Corruption Report.

مدنی و دانشگاهیان به شمار رفت که منجر به درک و رسیدگی بهتر به مسائل مربوط به فساد شد.

• **دفتر مبارزه با تقلب اروپا^۱:** دفتر مبارزه با تقلب اروپا

با کلاهبرداری، فساد و سایر فعالیت‌های غیرقانونی مرتبط با بودجه اتحادیه اروپا، مبارزه و نقش مهمی در حفاظت از منافع مالی اتحادیه اروپا ایفا می‌کند. این دفتر که در سال ۱۹۹۹ تأسیس شد، به طور مستقل از اتحادیه در مورد تقلب علیه بودجه اتحادیه اروپا، فساد، و تخلفات جدی در نهادهای اروپایی تحقیق می‌نماید. همچنین دفتر سیاست‌های ضد تقلب را توسعه می‌دهد و به شکل‌گیری استراتژی ضد تقلب اتحادیه اروپا کمک شایانی می‌کند.

دفتر مبارزه با تقلب، تحقیقات اداری را در مورد ادعاهای تقلب، فساد و سایر بی‌نظمی‌هایی که بر منافع مالی اتحادیه اروپا تأثیر می‌گذارد، انجام می‌دهد. این موارد می‌تواند شامل سوء استفاده از بودجه اتحادیه اروپا، کلاهبرداری گمرکی، و قاچاق شود. علاوه بر این، با مقامات ملی، نهادهای اتحادیه اروپا و سازمان‌های بین‌المللی برای تسهیل تبادل اطلاعات و هماهنگی اقدامات ضد تقلب همکاری می‌کند. دفتر به توسعه سیاست‌ها و قوانین برای جلوگیری و مبارزه با تقلب و فساد کمک می‌نماید و تخصص و توصیه‌هایی را برای بهبود چارچوب‌های قانونی و مکانیسم‌های اجرایی ارائه می‌دهد. مضاف بر این، دفتر درخصوص مبارزه با فساد آموزش‌هایی را ارائه می‌دهد و آگاهی‌ها را در مورد پیشگیری و کشف تقلب در میان مقامات اتحادیه اروپا و مقامات کشورهای عضو افزایش می‌دهد.

تحقیقات دفتر، منجر به بازایی موفقیت‌آمیز و جوه سوء استفاده شده اتحادیه اروپا، اقدامات قانونی علیه مجرمان و تغییر سیاست‌ها برای تقویت اقدامات ضد تقلب شده و به طور قابل توجهی به افزایش

یکپارچگی و پاسخگویی بودجه اتحادیه اروپا و بهبود حاکمیت کلی در نهادهای اتحادیه اروپا کمک کرده است.

لازم به ذکر است که دفتر گزارش‌های سالانه‌ای را منتشر می‌کند که جزئیات فعالیت‌ها، دستاوردها و یافته‌های کلیدی خود را نشان می‌دهد. این گزارش‌ها بینشی در مورد ماهیت و میزان تقلب و فساد بر بودجه اتحادیه اروپا و اثربخشی تلاش‌های دفتر، ارائه می‌دهد.

ترویج مبارزه با فساد به عنوان بخشی از سیاست خارجی اتحادیه اروپا موضوع جدیدی نیست. به عنوان مثال، بندهای مبارزه با فساد، که لغو تامین مالی در موارد فساد را پیش‌بینی می‌کند، عنصر مهمی از موافقت‌نامه‌های همکاری اتحادیه اروپا با کشورهای در حال توسعه بوده است. توافقنامه کوتونو که در سال ۲۰۰۰ بین اتحادیه اروپا و هفتاد و هفت حوزه قضایی آفریقا، کارائیب و اقیانوس آرام امضا شد، بیان می‌کند که هر دو طرف متعهد می‌شوند برای مبارزه با فساد و رشوه با یکدیگر همکاری کنند ([Szarek](#)، [Mason](#), 2010).

به عنوان نتیجه اگر بخواهیم ارتباط بین گزارش ضد فساد و دفتر مبارزه با تقلب را تشریح نماییم باید گفت که، در حالی که گزارش ضد فساد اتحادیه اروپا ارزیابی گسترده‌ای از فساد در کشورهای عضو اتحادیه اروپا ارائه می‌دهد، دفتر به طور خاص بر تحقیق در مورد تقلب و فساد مربوط به بودجه اتحادیه اروپا تمرکز می‌کند. اگرچه هدف هر دو ابتکار افزایش شفافیت، پاسخگویی و یکپارچگی در اتحادیه اروپا است، اما دفتر نقش مستقیم‌تری در اجرا و تحقیق ایفا می‌نماید و در مقابل گزارش مبارزه با فساد به عنوان ابزاری برای ارزیابی و توصیه سیاست‌های ضد فساد عمل می‌کند.

از سوی دیگر شورای اروپا مهمترین سازمان حقوق بشری قاره اروپا است که در سال ۱۹۴۹ تأسیس شد. این شورا ۴۶ عضو دارد

¹ European Anti-Fraud Office (OLAF).

است و به نوعی توسط دبیرخانه پشتیبانی می‌شود. دبیرخانه بخشی از اداره کل حقوق بشر و حاکمیت قانون شورای اروپا است.

براساس ماده ۱ اساسنامه گرکو، هدف این نهاد عبارت است از ارتقای ظرفیت‌ها و توانایی‌های اعضا در مبارزه با پدیده فساد از رهگذر نظارت بر چگونگی پیروی آن‌ها از معیارهای ضد فساد شورای اروپا به کمک یک فرایند پویای ارزیابی مشترک و اعمال فشار ناشی از همگرایی گروهی اعضا. گرکو به اعضای خود یاری می‌دهد تا نقاط ضعف موجود در سیاست ملی خود برای مبارزه با فساد را بشناسند و آن‌ها را تشویق و ترغیب می‌کند تا اصلاحات لازم را چه در عرصه تقنینی و نیز در زمینه‌های ساختاری و رویه‌های عملی به انجام رسانند. همچنین، گرکو فضایی را برای تبادل تجربه‌های اعضا در مورد بهترین شیوه‌ها برای پیشگیری و کشف فساد بوجود می‌آورد (Yousefian, 2007).

گرکو می‌کوشد اعضا را از رهگذر اعمال فشار ناشی از همگرایی گروهی به اصلاح نقاط ضعف تقنینی و رویه‌ای خود در جهت انطباق با معیارها و مقررات مبارزه با فساد که رعایت آن‌ها در سطح شورای اروپا لازم است متقاعد سازد و از این رهگذر به سهم خود به دفاع از ارزشهای حقوق بشر، حاکمیت قانون و مردم‌سالاری به منزله هدف‌های اصلی شورای اروپا یاری رساند. از جمله اقدامات گرکو برگزاری دوره‌های ارزیابی است. گرکو دوره‌های ارزیابی دوره‌ای را با تمرکز بر موضوعات خاص مرتبط با مبارزه با فساد انجام می‌دهد. هر دوره، پایبندی اعضا به استانداردهای ضد فساد گرکو را ارزیابی می‌کند و توصیه‌هایی برای بهبود شرایط ارائه می‌دهد. نمونه‌هایی از موضوعات ارزیابی شامل پیشگیری از فساد در مدیریت دولتی، شفافیت تامین مالی سیاسی، و جلوگیری از فساد در میان نمایندگان مجلس، قضات و دادستان‌ها است.

که ۲۷ عضو آن در اتحادیه اروپا هستند. تمام اعضای شورای اروپا کنوانسیون حقوق بشر اروپا را امضا کرده‌اند که هدف آن حمایت از حقوق بشر، دموکراسی و حاکمیت قانون است. دادگاه حقوق بشر اروپا نیز، بر اجرای این کنوانسیون در کشورهای عضو نظارت می‌کند.

این نهاد منافع اتحادیه اروپا را به عنوان یک کل واحد نمایندگی می‌کند. شورای اروپایی هیچ قدرت قانون‌گذاری رسمی ندارد، بلکه یک نهاد استراتژیک است که سمت و سو و اولویت‌های سیاسی کلی اتحادیه را مشخص می‌کند و نقش ریاست جمهوری جمعی این اتحادیه را به عهده دارد.

چنان‌که ذکر شد، شورای اروپایی جزو نهادهای قانون‌گذار اروپایی نیست. بنابراین به بحث، مذاکره یا تصویب قوانین برای اتحادیه اروپا نمی‌پردازد. این کمیسیون نتایج نشست‌های خود را در قالب «نتیجه‌گیری» یا نتایج شست منتشر می‌کند.

شورای اروپا در سال ۱۹۹۹، «گروه دولت‌ها علیه فساد»^۱ موسوم به «گرکو» را به منظور نظارت بر رعایت استانداردهای ضد فساد توسط کشورهای عضو را تشکیل داد. درحقیقت، این سازمان برای رسیدگی به نگرانی‌های گسترده در مورد فساد در اروپا و نیاز به اقدام هماهنگ بین‌المللی ایجاد شد. گرکو از ۵۰ کشور عضو تشکیل شده است که شامل تمام چهل و شش کشور عضو شورای اروپا و چهار کشور غیر اروپایی: بلاروس، قزاقستان، ایالات متحده و اسرائیل می‌شود (Milicevic, 2021). البته ذکر این نکته خالی از فایده نیست که، هر دولتی که در تهیه متن موافقتنامه چندجانبه درباره تاسیس گرکو مشارکت کرده باشد، می‌تواند با اعلام مراتب به دبیرکل شورای اروپا به این گروه بپیوندد. گرکو دارای دفتری متشکل از رئیس، معاون رئیس‌جمهور و سایر اعضای است که توسط مجمع عمومی انتخاب می‌شوند. این دفتر در تهیه و هدایت کار گرکو کمک می‌کند. همچنین، این نهاد دارای یک دبیرخانه

1. Group of States against Corruption (GRECO).

گزارش‌های انطباق ابزارهای کلیدی برای مسئول نگه داشتن کشورهای عضو و تشویق بهبود مستمر در اقدامات ضد فساد هستند.

گرکو تأثیرات بسیار چشمگیری بر سیاست‌ها و عملکرد اعضای خود داشته است. به طوری که، توصیه‌های آن باعث تغییرات قوانین و سیاست‌های متعدد در کشورهای عضو برای تقویت چارچوب‌های ضد فساد شده است. به عنوان مثال می‌توان به اصلاحات در تامین مالی احزاب سیاسی، قوانین رفتاری برای مقامات دولتی و اقداماتی برای تضمین استقلال قضایی اشاره کرد. از سوی دیگر، با انتشار گزارش‌ها و تعامل با مردم، آگاهی را در مورد مسائل فساد و اهمیت اقدامات موثر ضد فساد افزایش می‌دهد و شفافیت و مسئولیت پذیری بیشتر در کشورهای عضو را ترویج می‌کند. گرکو همکاری و تبادل بهترین شیوه‌ها را بین کشورهای عضو تسهیل می‌کند و به رویکرد بین المللی منسجم تر و مؤثرتر برای مبارزه با فساد کمک می‌کند.

به طور خلاصه، گرکو نقش مهمی در ترویج تلاش‌های ضد فساد در سراسر اروپا و فراتر از آن ایفا می‌کند و از طریق ارزیابی‌ها، توصیه‌ها و مکانیسم‌های بررسی هم‌تایان خود به کشورهای عضو کمک می‌کند تا چارچوب‌ها و شیوه‌های مبارزه با فساد خود را تقویت کنند و به یکپارچگی و مسئولیت‌پذیری بیشتر در حکمرانی کمک نمایند.

اتحادیه آفریقا

قاره آفریقا به واسطه وجود حکومت‌های غیر دموکراتیک و غیر مردمی درگیر معضلات مختلفی می‌باشد. یکی از معایب بزرگ عدم وجود ساختارهای غیردموکراتیک شیوع فساد گسترده می‌باشد که دیکتاتورهای آن را به وجود می‌آورند. از همین رو در قاره آفریقا الزاماً می‌بایست سازوکارهای منطقه‌ای به وجود آید که از بروز فساد گسترده پیشگیری کرده و یا فساد ایجاد شده را به حداقل برساند. بدیهی است سازوکارهای منطقه‌ای و بین‌المللی

پس از دوره ارزیابی، گرکو گزارش‌های انطباق را منتشر می‌کند و بررسی می‌نماید که کشورهای عضو تا چه اندازه وظایف خود را به خوبی اجرا کرده‌اند. این گزارش‌ها پیشرفت‌ها و زمینه‌هایی که نیاز به بهبود بیشتر دارند، را نیز برجسته می‌کنند. گزارش‌های انطباق ابزارهای کلیدی برای مسئول نگه داشتن کشورهای عضو و تشویق بهبود مستمر در اقدامات ضد فساد هستند. جدای از گزارش‌های انطباق، گرکو گزارش‌های مفصلی را در مورد هر کشور عضو نیز منتشر می‌کند. این گزارش‌ها وضعیت فساد، اثربخشی اقدامات موجود و توصیه‌های خاص برای رسیدگی به کاستی‌ها در هر کشور را مشخص می‌کند. گزارش‌ها برای اطمینان از شفافیت و امکان مشارکت جامعه مدنی و سایر ذینفعان با یافته‌ها به اطلاع عموم می‌رسد.

گرکو دارای مکانیسم بررسی هم‌تایان است. این بدان معناست که، در گرکو کارشناسان کشورهای عضو یکدیگر را ارزیابی می‌کنند. این امر ایجاد یک محیط مشارکتی را تقویت می‌کند و تضمین می‌کند که ارزیابی‌ها کامل و بی طرف هستند. نظارت گرکو شامل یک نظارت چند مرحله‌ای است؛ در مرحله نخست، یک فرایند افقی نظارت و ارزیابی در مورد یکایک اعضا در خصوص یک یا چند موضوع مربوط به پیشگیری یا مقابله با فساد صورت می‌پذیرد که از آن به یک «دوره نظارتی» تعبیر می‌شود. در طول دوره نظارتی، پس از ارزیابی هر کشور، یک سلسله پیشنهاد مشخص برای پیشبرد اصلاحات قانونی، ساختاری و رویه‌هایی در کشور مورد ارزیابی ارائه می‌شود. پس از این مرحله، فرایند نظارت بر چگونگی پیروی عضو از توصیه‌های گرکو شروع می‌شود. گرکو به صورت چرخشی عمل می‌کند. در هر دوره نظارتی، کارنامه یکایک اعضا به نوبت در خصوص یک یا چند موضوع مشخص ارزیابی و پیشنهادهای لازم به آن‌ها داده می‌شود.

عضو در آدیسابابا در سال ۲۰۰۲ برگزار گردید. در سال ۲۰۰۳ در اجلاس مپوتو با حضور رؤسای کشورها و دولت‌های آفریقایی کنفرانس دوباره تشکیل شد و متن نهایی کنوانسیون پذیرفته و برای امضاء و تصویب افتتاح گردید. لازم به ذکر است که این کنوانسیون در سال ۲۰۰۶ لازم الاجراء شده است. این کنوانسیون تأکید زیادی بر حق دسترسی به اطلاعات دارد و جامعه مدنی و مطبوعات را یکی از مسائل عمده و اصلی در رابطه با نظارت بر دولت می‌داند که در واقع یک سازوکار نظارتی برای تضمین مندرجات این کنوانسیون جهت مبارزه با فساد می‌باشد (Yousefian, Shooreh Deli, 2009).

یکی دیگر از اسنادی که در قاره آفریقا به تصویب رسیده است، پروتکل ضد فساد مجمع توسعه جنوب آفریقا می‌باشد. وخامت مشکلاتی که فساد به ویژه فساد ناشی از جرایم سازمان یافته در ناحیه جنوب آفریقا پدید آورده بود، تصویب پروتکلی بر ضد فساد در مجمع توسعه جنوب آفریقا را توجیه می‌کرد. این پروتکل در اجلاس سران کشور و دولت‌های عضو سازمان مذکور که در شهر بلانتیر در آگوست ۲۰۰۱ برگزار شد، به امضاء رسید و نخستین سند منطقه‌ای بر ضد فساد در قاره آفریقا محسوب می‌شود (Yousefian Shooreh Deli, 2009).

در سال ۱۹۹۸ یک گروه به نمایندگی از کشورهای آفریقایی، اروپایی، آمریکای شمالی و سازمان‌های بین‌المللی نظیر سازمان همکاری و توسعه اقتصادی و بانک جهانی راجع به ایجاد یک چارچوب مناسب برای بررسی موضوع فساد به بحث و رایزنی پرداختند. در ۸ اکتبر ۱۹۹۸ یک نشست مقدماتی با نظر و حمایت ائتلاف جهانی برای آفریقا و دولت ایالات متحده تشکیل شد؛ در این نشست، موضوعات مختلفی از جمله تقویت همکاری‌های منطقه‌ای و بین‌المللی به‌ویژه نحوه سازمان‌دهی و تحکیم همکاری‌های منطقه‌ای موجود در زمینه مقابله با فساد مورد بحث قرار گرفت. یک سری حوزه‌های عمل نیز تعیین

که در قاره آفریقا وجود دارد در مقایسه با اروپا بسیار ناچیز می‌باشد و به دلیل عدم وجود همگرایی مناسب بین کشورهای این قاره نمی‌توان انتظار وجود سازمان‌های منطقه‌ای قدرتمند در قاره سیاه را داشت. اما به هر حال قاره آفریقا نیز به مانند دیگر مناطق و قاره‌ها، سازمان‌های منطقه‌ای را تشکیل داده است. سازمان‌های منطقه‌ای این قاره بدون شک به مشکلات عمده‌ای که در مناطقی به مانند آفریقا بدون شک ایجاد می‌شود توجه خاصی دارد. یکی از این مشکلات فساد می‌باشد. فساد را می‌توان به مانند زالویی دانست که خون مردم را می‌مکد و رفاه شهروندان را شدیداً به مخاطره می‌اندازد. بنابراین در قاره آفریقا نیز به مانند دیگر قاره‌ها، اسناد منطقه‌ای جهت مقابله با فساد به تصویب رسیده است که در ادامه به تشریح و تبیین این اسناد پرداخته می‌شود.

نشست‌های عمومی ائتلاف جهانی برای آفریقا، ائتلاف مقامات عالی‌رتبه حکومتی آفریقایی و کشورهای سازمان همکاری و توسعه اقتصادی است که به منظور بحث راجع به موضوعات مربوط به توسعه در آفریقا به صورت دوره‌ای تشکیل جلسه می‌دهند. موضوع فساد در نشست عمومی ائتلاف جهانی برای آفریقا که در نوامبر ۱۹۹۵ در ماستریخت هلند برگزار گردید به‌عنوان مسأله‌ای که مستلزم توجه فوری است شناخته شد و رهبران ائتلاف را واداشت که فساد و توسعه را یکی از موضوعات اصلی سیاست‌های سالانه خود بشناسند. از این‌رو فساد در نشست ائتلاف جهانی برای آفریقا که در نوامبر ۱۹۹۷ در کشور موزامبیک برگزار شد موضوع اصلی مورد بحث بود.

یکی از اسناد مهمی که در قاره آفریقا در رابطه با فساد به تصویب این کشورهای آفریقایی رسیده است «کنوانسیون اتحادیه آفریقا راجع به پیشگیری و مبارزه با فساد» می‌باشد. اتحادیه آفریقا از مشارکت جامعه مدنی به منظور تدوین پیش نویس کنوانسیون بر ضد فساد استقبال نمود و به این ترتیب بود که پیش نویس کنوانسیون مزبور، در کنفرانس ویژه‌ای در سطح وزرای کشورهای

گردید؛ از جمله بررسی اتخاذ منشورها و کنوانسیون‌هایی علیه فساد، توسعه شبکه‌ها و سازوکارهای منطقه‌ای تبادل اطلاعات، برنامه‌های آموزشی برای افزایش قابلیت نیروهای پلیس و تشویق همکاری‌های پلیسی برون‌مرزی و تشکیل نشست دیگری مرکب از سران دولت‌ها به منظور تأکید بر غیرقابل تحمل بودن فساد. به دنبال این نشست، در ۲۳ فوریه ۱۹۹۹ نشست دیگری مرکب از وزرا و مقامات عالی‌رتبه کشورهای بنین، بوتسوانا، اتیوپی، غنا، مالاوی، مالی، موزامبیک، سنگال، آفریقای جنوبی، تانزانیا و اوگاندا در واشنگتن دی‌سی برگزار گردید.

در پایان این نشست، مقامات شرکت‌کننده، اصولی را برای مقابله با فساد در کشورهای آفریقایی تصویب و اتخاذ نمودند. این اصول حاوی اعمال و اقداماتی است که دولت‌های آفریقایی باید برای مقابله با فساد اتخاذ کنند. از جمله این اصول عبارتند از: ایجاد شفافیت مالی و بودجه‌ای و سازوکارهای قوی مدیریت مالی، جلوگیری از بروز تعارض منافع از راه اتخاذ و اجرای قوانین، راهکارها، مقررات اخلاقی یا قواعد رفتاری مؤثر برای مأموران و مقامات عمومی، افزایش شفافیت در روند تأمین کالاها و خدمات عمومی، اتخاذ و اجرای مقررات خودنظارتی در برخی حرفه و مشاغل، از جمله مشاغل بخش خصوصی، اقدامات مناسب به منظور تأمین و تضمین استقلال نهادهای ضدفساد در روند تحقیقات قضایی و بررسی اتخاذ یک کنوانسیون آفریقایی برای مقابله با فساد براساس این اصول.^۲

یکی دیگر از اسنادی که به مبارزه و پیشگیری فساد در قاره آفریقا اختصاص یافته است، پروتکل مبارزه با فساد جامعه اقتصادی غرب آفریقا می‌باشد. در بیست و پنجمین اجلاس سران کشور و دولت‌های عضو جامعه اقتصادی کشورهای غرب آفریقا، پروتکل

مبارزه با فساد با هدف تقویت مکانیزم‌های مؤثر برای پیشگیری، سرکوب و ریشه کن ساختن فساد در هر یک از کشورهای عضو مورد تأیید قرار گرفت. اعضای پروتکل عزم و تصمیم خود را برای تشدید و تحکیم همکاری به منظور افزایش اثربخشی اقدامات بر ضد فساد اعلام نمودند. پروتکل مشخصاً دولت‌های عضو را به انجام موارد زیر مکلف می‌سازد: وضع قوانین لازم برای جرم انگاری رشاء و ارتشاء در بخش‌های عمومی و خصوصی، تحصیل غیرقانونی ثروت، تقلب در امور حسابداری و نیز معاونت در جرایم مزبور و تطهیر درآمدهای ناشی از فساد، تضمین حمایت و حفاظت از بزه دیدگان و همکاری و تعاون قضایی و پلیسی با یکدیگر. علاوه بر این پروتکل از دولت‌های عضو می‌خواهد قوانین ضد فساد خود را هماهنگ کرده و تدابیر پیشگیرانه مؤثری بر ضد فساد اتخاذ و مجازات‌های متناسب و منصرف‌کننده‌ای برای جرایم فوق مقرر نمایند (Yousefian Shooreh Deli, 2009).

نتیجه‌گیری

فساد یک مشکل بومی است که بر رفاه و رفاه ملت‌ها تأثیر می‌گذارد و عامل اصلی فقر است. فساد کمتر منجر به کاهش سطح فقر در جهان و به خصوص جهان در حال توسعه خواهد شد، زیرا پولی که معمولاً به کیف مقامات و افراد ذی‌نفوذ راه پیدا می‌کند، در نبود فساد برای ایجاد زیرساخت‌های اجتماعی و اقتصادی سالم در دسترس قرار می‌گیرد. نهادهای بین‌المللی و سازمان‌های منطقه‌ای تلاش کرده‌اند تا کنوانسیون‌های مبارزه با فساد را معرفی کنند که نتیجه آن این است که اکنون چنانکه پیشتر گفته شد، هشت کنوانسیون وجود دارد که در جزئیات متفاوت هستند و باعث ناهماهنگی می‌شوند. برخلاف آنچه تصور می‌شود، تصویب و تصویب سریع کنوانسیون‌ها توسط تعداد زیادی از کشورها برای

²<http://www.oecd.org/countries/tanzania/48912823.pdf>

¹GCA, 1999, February 23, "Report of the Meeting on Collaborative Frameworks to Address Corruption". Washington D.C.

کنوانسیون دیگری، بهتر آن است که کنوانسیون سازمان ملل برای مقابله با فساد، به عنوان آن سند واحد و متحدالشکل در نظر گرفته شود. این امر لوازمی نیاز دارد که از جمله می‌توان به تقویت تعهد سیاسی، ظرفیت‌سازی و افزایش شفافیت در کشورها اشاره کرد.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منفعی وجود ندارد.

EXTENDED ABSTRACT

The global concern over economic corruption has intensified since the mid-1990s, as it increasingly became evident that corruption undermines governance, disrupts economic development, and perpetuates poverty. Various international and regional conventions have emerged to address these issues. However, despite the existence of eight distinct international and regional conventions, disparities among their scopes and legal mandates have created significant implementation challenges (Manfroni, 2003; Milicevic, 2021; Pourrostami, 2015; Sazmand, 2010; Schoeberlein, 2020; Shirazi, 2013; Szarek-Mason, 2010; Turner, 2011; Vaezi, 2006; Yi Chiu & Chu Lin, 2011; Yousefian, 2007; Yousefian Shooreh Deli, 2009). Regional institutions, despite varying capacities and mandates, have taken significant strides in combating corruption through diverse strategies such as promoting information exchange, building institutional capacity, encouraging normative convergence, and facilitating legal cooperation across borders. The current study explores four major regional initiatives: those of Latin America, Southeast Asia, the European Union and Council of Europe, and the African Union, to evaluate the roles, mechanisms, and challenges faced by regional institutions in combating financial corruption.

مهار عملکرد نامطلوب فساد کافی نیست. به خصوص که برخی از کشورها بیش از یک کنوانسیون را تصویب کرده‌اند و این به خودی خود ممکن است در هنگام تفسیر اسناد قانونی در آن کشورها دشوار باشد و دستگاه قضایی باید تصمیم بگیرد که برای شفاف سازی به کدام یک از اسناد مراجعه کند؟ آنچه به فوریت نیاز است، تلاش مشترک و هماهنگ از سوی نهادهای منطقه‌ای و بین‌المللی برای جایگزینی کنوانسیون‌ها و تلاش‌های منطقه‌ای موجود با یک سند جامع بین‌المللی واحد است که برای تصویب توسط همه کشورها باز است و به جای تلاش برای تدوین

In the Latin American context, the Inter-American Convention Against Corruption of 1996 marked a pivotal step. As the first binding international treaty of its kind, it obligated signatories to criminalize various corrupt practices and adopt preventive administrative measures. The Inter-American Development Bank (IDB) further fortified anti-corruption efforts by introducing mechanisms such as the Office of Institutional Integrity, sanction committees, and transparent procurement frameworks (Manfroni, 2003; Turner, 2011). These mechanisms ensure effective utilization of development funds while promoting accountability and integrity across projects. The IDB's partnerships with multilateral organizations like the United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) and the World Bank further reinforce its anti-corruption framework. In addition to punitive mechanisms, the bank emphasizes proactive capacity-building and education through workshops and technical assistance, thereby fostering a preventive institutional culture.

In Southeast Asia, the ASEAN bloc, though diverse in political systems and development levels, has pursued anti-corruption through instruments such as the 2004 memorandum of understanding among anti-corruption agencies of Brunei, Indonesia, Malaysia, and Singapore. Initiatives like the ASEAN Integrity Dialogue and the ASEAN-Japan cooperation

frameworks have created platforms for experience-sharing and legal harmonization (Pourrostami, 2015; Sazmand, 2010; Schoeberlein, 2020). Despite lacking a unified anti-corruption treaty, ASEAN has cultivated regional solidarity against corruption by engaging civil society, enhancing procurement transparency, and promoting national legislation through supportive dialogue. However, the region still struggles with legal fragmentation, weak rule of law, lack of transparency, and entrenched bureaucratic corruption, especially in member states such as Indonesia, Malaysia, and Thailand (Yi Chiu & Chu Lin, 2011). The heterogeneity of member commitments and capacities further complicates coordinated enforcement, suggesting a need for stronger institutional harmonization.

The European Union (EU) and the Council of Europe have developed some of the most structured and institutionalized approaches to regional anti-corruption. The EU's Anti-Corruption Report, although discontinued after its first release in 2014, had a considerable impact in highlighting corruption risks, institutional gaps, and best practices across member states. Concurrently, the European Anti-Fraud Office (OLAF), operational since 1999, investigates misappropriation of EU funds and promotes anti-fraud strategies through policy recommendations and cross-border coordination (Shirazi, 2013; Szarek-Mason, 2010; Vaezi, 2006). OLAF's investigations have led to the recovery of misused funds and the enforcement of stronger oversight regulations. Additionally, the Council of Europe's Group of States Against Corruption (GRECO), with 50 members including non-European states, conducts peer reviews and publishes compliance reports. These assessments have stimulated significant legal reforms in member states, particularly in party financing, judicial independence, and transparency in

political processes (Milicevic, 2021; Yousefian, 2007). GRECO's emphasis on peer pressure and public accountability has reinforced democratic norms and increased civil society engagement in anti-corruption monitoring.

In Africa, where authoritarian governance and fragile institutions frequently provide fertile ground for systemic corruption, regional efforts have also materialized, albeit unevenly. The African Union Convention on Preventing and Combating Corruption (AUCPCC), adopted in 2003, provides a comprehensive legal framework that emphasizes civil society participation and the role of the media in government oversight (Yousefian Shooreh Deli, 2009). The Southern African Development Community (SADC) Protocol Against Corruption (2001) and the Economic Community of West African States (ECOWAS) Protocol (2001) reinforce similar objectives with region-specific commitments, including cross-border police cooperation, harmonization of anti-bribery legislation, and protection of whistleblowers. Nevertheless, Africa's regional organizations face acute challenges due to weak institutional capacity, lack of transparency, political instability, and uneven ratification or implementation of conventions. Yet these instruments mark critical symbolic and normative progress toward regionally coordinated anti-corruption mechanisms.

Despite these varying efforts across regions, the study identifies a persistent problem: a lack of cohesion among the diverse regional conventions. While local contextualization of anti-corruption measures is essential, the absence of a unified legal and institutional framework often creates redundancies, contradictions, or jurisdictional conflicts. Countries party to multiple conventions may face interpretative dilemmas in their domestic courts, especially when obligations under different treaties diverge. This fragmented legal environment undermines the clarity and

effectiveness of enforcement. Therefore, a key recommendation emerging from this analysis is the need for global convergence toward the United Nations Convention Against Corruption (UNCAC) as the singular authoritative legal framework. By reinforcing political commitment, investing in institutional capacity, and enhancing transparency, regional organizations can better align their efforts with global standards and maximize the impact of anti-corruption initiatives.

The conclusion emphasizes the critical role of regional institutions in the fight against corruption, particularly in promoting tailored strategies adapted to local realities. However, it also acknowledges that the future success of such regional mechanisms lies in their ability to integrate, rather than compete with, broader international efforts. A unified global approach anchored in UNCAC, supported by robust political will and effective implementation mechanisms at the regional level, is essential for sustained progress in anti-corruption governance.

References

- Carr, I. *Fighting Corruption Through Regional And International Conventions: A Satisfactory Solution?*
- Manfroni, C. A. (2003). *The Inter-American Convention against Corruption: Annotated with Commentary*. Lexington Books.
- Milicevic, V. (2021). *EU cooperation with the Group of States against Corruption (GRECO): how to move towards full membership*.
- Pourrostami, N. (2015). Factors Influencing Economic Convergence in East Asian Countries (1980-2012) with Emphasis on Japan's Role. *Economic Research Journal (Allameh Tabataba'i University)*(57).
- Sazmand, B. (2010). ASEAN and New Security Threats. *Politics - Journal of the Faculty of Law and Political Science*, 40(1).
- Schoeberlein, J. (2020). *Corruption in ASEAN Regional trends from the 2020 Global Corruption Barometer and country spotlights*.
- Shirazi, H. A. (2013). The Future of EU Expansion and Its Challenges. *International Relations Studies*, 6(23).
- Szarek-Mason, P. (2010). *The European Union's Fight Against Corruption*. Cambridge University

Press.

<https://doi.org/10.1017/CBO9780511676086>

Turner, B. (2011). Inter-American Development Bank (IDB). In. https://doi.org/10.1007/978-1-349-59051-3_82

Vaezi, M. (2006). Europe and the Issue of Security in the Middle East. *Rahbord Quarterly*(4).

Yi Chiu, H., & Chu Lin, H. (2011). The Role of ASEAN in Combating Corruption: A Review of the ASEAN Convention Against Corruption and Its Implementation Mechanisms. *Asian Journal of International Law*, 10(1).

Yousefian, B. (2007). An Introduction to the Structure and Activities of the Group of States Against Corruption. *Judiciary Legal Journal*(61).

Yousefian Shooreh Deli, B. (2009). *Criminal Protection of the Rule of Law in the Economic Sphere: A Comparative Study in Iranian and French Law* [Shahid Beheshti University].